

ტურიზმის განვითარების სტრატეგიული ტენდენციები

მაია აზმაიფარაშვილი

სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორი,
ევროპის უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი, საქართველო

საკვანძო სიტყვები: სტრატეგიული ასპექტები, ტურიზმის პოლიტიკა, ინტეგრირება, განვითარება, მდგრადობა

ნაშრომში ყურადღება გამახვილებულია ტურიზმის განვითარების სტრატეგიულ ასპექტებზე, საქართველოში საერთაშორისო ტურიზმის განვითარების ზოგიერთ თავისებურებასა და თანამედროვე ტენდენციებზე. პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება ახალი ტურისტული დაგეგმარების პერიოდში მთლიანად უნდა მოიცავდეს ტურიზმის კომპლექსურ ბუნებას და მისი განვითარების შორსმომავალ პერსპექტივებს. ტურიზმი უნდა ატარებდეს მდგრად ხასიათს და თავისი ბუნებით უნდა იყოს დამზოგავი.

სახელმწიფო მოვალეა იზრუნოს როგორც შიდასაქვეყნო, ისე საერთაშორისო ტურიზმის მოწესრიგებელი და ჰარმონიული განვითარებისათვის. შეუფარდოს ტურიზმის პოლიტიკა საერთო განვითარების პოლიტიკას, რომელიც ხორციელდება ადგილობრივ, რეგიონულ, ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე, გააფართოვოს თანამშრომლობა ტურიზმის სფეროში როგორც ორმხრივ, ისე მრავალმხრივ საფუძველზე და ამ მიზნით გამოიყენოს საერთაშორისო ტურიზმის ორგანიზაციის შესაძლებლობებიც. დაიცვას დღევანდელი და მომავალი თაობებისათვის ტურისტული გარემო, რომელიც აერთიანებს ადამიანს, ბუნებას, საზოგადოებრივ ურთიერთობებსა და კულტურას და მთელი კაცობრიობის კუთვნილებაა [ტურიზმის ქარტია, მუხლი 3, 1985: 3].

საქართველოში პრიორიტეტულად გამოცხადებული ტურიზმის სექტორის განვითარება მსოფლიო ტურისტულ ბაზარზე ინტეგრირების გარეშე წარმოუდგენელია, რაც საერთაშორისო ტურიზმის თავისებურებების თეორიულ შესწავლას მეტად აქტუალურს ხდის. მოცემულ ნაშრომში ყურადღება გამახვილებულია ტურიზმის განვითარების

სტრატეგიულ ასპექტებზე, საერთაშორისო ტურიზმის ზოგიერთ თავისებურებასა და განვითარების თანამედროვე ტენდენციებზე, საერთაშორისო ტურიზმში საქართველოს ინტეგრირების პროცესებზე, რადგან მსოფლიო ტურისტული ბაზრის განვითარების შესწავლა ის წანამძღვარია, რომლის გარეშე შეუძლებელია საერთაშორისო ტურიზმის განვითარების სტრატეგიის შემუშავება და რეალიზაცია.

საქართველოს გააჩნია მსოფლიო ტურიზმში წარმატებით ინტეგრირებისა და მისგან მაქსიმალური ეფექტის მიღების რეალური შესაძლებლობები. ქვეყნისთვის ტურიზმი პრიორიტეტია. იკვეთება სტაბილური ზრდის ტენდენცია, 2009 წლიდან 2015 წლამდე პერიოდში საქართველოში ვიზიტორთა რაოდენობის ზრდის ტემპი ერთ-ერთი ყველაზე მაღალი იყო მსოფლიოში: საერთაშორისო მოგზაურების მთლიანი რაოდენობა 293%-ით გაიზარდა და გადააჭარბა 5.9 მილიონს (2009 წ: 1.5 მლნ). ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლები ოდნავ უფრო სწრაფი ტემპით იზრდებოდა 476 მილიონი აშშ დოლარიდან 1.9 მილიარდ აშშ დოლარამდე. 2016 წელს საერთაშორისო შემოსავლების რიცხვმა რეკორდულ მაჩვენებელს 6,350,825-ს მიაღწია (+7.6%). ტურისტული ვიზიტების რაოდენობამ 2,714,773 შეადგინა, რაც 432,802-ით მეტია წინა წლის ანალოგიური პერიოდის მონაცემზე (ზრდა +19%). შედეგად მათი წილი ვიზიტების საერთო რაოდენობაში 42.7%-მდე გაიზარდა [საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია, 2016 წლის ანგარიში: 7].

საქართველოში ტურისტული პოლიტიკის განსაზღვრისა და რეალიზაციის ძირითად მარეგულირებელ სახელმწიფო ორგანოს წარმოადგენს ტურიზმის ეროვნული სააგენტო,

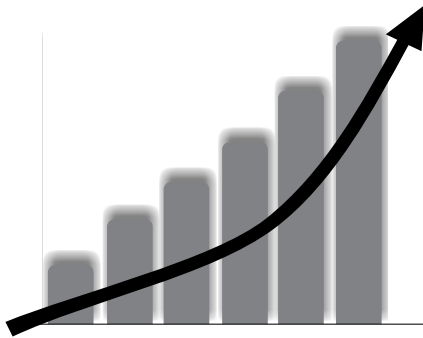
საერთაშორისო შემოსვლები ტიპების მიხედვით

	2012	2013	2014	2015	2016	ცვლილებები % 2015-2016
სულ	4,428,221	5,392,303	5,515,559	5,901,094	6,350,825	+7,6%
24საათი და მეტი	1,789,592	2,065,296	2,229,094	2,281,971	2,714,773	+19,0%
ერთდღიანი ვიზიტი	1,883,670	2,138,216	2,172,429	2,218,288	2,315,052	+4,4%
ტრანზიტი	754,959	1,188,791	1,114,036	1,400,835	1,321,000	-5,7%

წყარო: შინაგან საქმეთა სამინისტრო

სწორედ ეროვნული სააგენტო ახდენს ჩვენს ქვეყანაში ჩამოსული და გასული ტურისტების რაოდენობის, ვიზიტის ხანგრძლივობის, გაწეული დანახარჯების შესახებ მონაცემების შეგროვებას და ანალიზს. ძალზე მნიშვნელოვანია ამ ორგანიზაციის მიერ 2016-2017 წლების განმავლობაში შემოსული და გასული ტურისტების რაოდენობის, ვიზიტის ხანგრძლივობისა და გაწეული დანახარჯების შესახებ არსებული დინამიკის ანალიზი.

2017 წლის სამი თვის ჯამური მონაცემებით საერთაშორისო ვიზიტორების რაოდენობამ 1,266,125 შეადგინა, რაც წინა წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით 11,4%-ით მეტია. მოცემულ პერიოდში საერთაშორისო მოგზაურების რაოდენობის ზრდა 126 ქვეყნიდან დაფიქსირდა, რაც რაოდენობრივად 169,668-ს შეადგენს. 1,500-ზე მეტი ზრდა ფიქსირდება 9 ქვეყნიდან, ჯამში 150, 039 (მთლიანი ზრდის 88%) [http://gnta.ge/].

ევროკავშირის ქვეყნებიდან ვიზიტორთა განსაკუთრებული ზრდის ტენდენცია შეინიშნება – პოლონეთიდან, გერმანიიდან, საფრანგეთიდან. საქართველო დიდი ხნის მანძილზე დამოკიდებული იყო მეზობელი ქვეყნებზე, რადგან ამ ქვეყნებში საქართველოს ცნობადობა მაღალია. ამ ქვეყნებიდან ჩამოსვლა შედარებით იაფია და დროც ცოტა სჭირდება. მაგრამ ახალ ერაში როდესაც მსოფლიოში გადაადგილების 60% საჰაერო გზებზე მოდის, არ არის გაუმჯობესებული ქვეყანაში საჰაერო მიმოსვლა, საავიაციო მიმართულებით გამოწვევები ჯერ ბევრია, საერთოდ კი სწორი მენეჯმენტია საჭირო იმისათვის, რომ იმართოს პროცესები. 2016 წელს 19%-იანი ზრდა ადასტურებს იმ ფაქტს, რომ საქართველო როგორც ტურისტული მოდელი შედგა. თუმცა რჩება კითხვები როგორ ახდენს გავლენას ეს განვითარება ხალხზე და მათ კეთილდღეობაზე. ვიზალიბერალიზაციის კვალდაკვალ საჭიროა ფეხი აეწეოს განვითარების ტემპებს. არსებობს მნიშვნელოვანი გამოწვევები. საქართველომ უნდა იმუშაოს ახალ ბაზრებზე, განსაკუთრებით აზიისა და შუა აღმოსავლეთის ბაზრების მიმართულებით, აქცენტები უნდა კეთდეს ჩინეთის, იაპონიის, კორეის, მალაიზიის ტაილანდუს, სინგაპურის მიმართულებით.

დასახული მიზნების მისაღწევად აუცილებელია მოგზაურთათვის მაღალი ხარისხის, მრავალფეროვანი ტურისტული პროდუქტისა და საუკეთესო შთაბეჭდილების შეთავაზება, რომელიც, თავის მხრივ, საჭიროებს ყურადღების გამახვილებას შემდეგ ასპექტებზე:

საქართველოს მდიდარი და უნიკალური კულტურა (მუსიკა, ცეკვა, ხელოვნება, ისტორია, რელიგია, საერთაშორისო და ადგილობრივი მნიშვნელობის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების სიმრავლე, რომელთა შორის, სამი შესულია UNESCO-ს „მსოფლიო მემკვიდრეობის სიაში“, ხოლო ორი — „არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის სიაში“); მეღვინეობის ტრადიციები და ისტორია – „ღვინის სამშობლოს“ სტატუსი; 87 დაცული ტერიტორია, მათ შორის, 11 ეროვნული პარკი, რომლებიც ქვეყნის ფართობის 8.62% წარმოადგენს. სხენებული შესაძლებელს ხდის მსოფლიო დონის ეკო, სათხილამურო, ველო, სამთო, სათავგადასავლო, გამაჯანსაღებელი და სხვა სახის ტურიზმის განვითარებას; კარგი კლიმატური პირობები; მიმზიდველი ბიზნეს და საინვესტიციო გარემო; ქართველი ხალხის მეგობრული განწყობა და სტუმართმოყვარეობა.

მსოფლიო დონის ტურისტული პროდუქტების შესაქმნელად და როგორც საერთაშორისო ისე შიდა მოთხოვნის სტიმულირების მიზნით ქვეყანამ შემდეგი გამოწვევები უნდა დაძლიოს: სახელმწიფო და კერძო სექტორს შორის თანამშრომლობის გაღრმავება სხვადასხვა მიმართულებით; მნიშვნელოვანი ტურისტული ბაზრებიდან მოსახერხებელი და ხელმისაწვდომი საჰაერო მიმოსვლის უზრუნველყოფა; ქვეყნის ყველაზე შთაბეჭდავ ტურისტულ ადგილებამდე მისასვლელი გზებისა და შესაბამისი ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება; ტურიზმთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება და მოდერნიზაცია; კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებისა და სხვა კულტურული მნიშვნელობის აქტივების შენარჩუნება, მათი მისაწვდომობის, არსებული მომსახურებებისა და საინტერპრეტაციო ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება; ქვეყნის ტურისტული პოტენციალის შესახებ ცნობადობის გაზრდა, როგორც საერთაშორისო, ისე შიდა ბაზარზე; ქვეყნის მასშტაბით მაღალი ხარისხის მომსახურების შეთავაზება ვიზიტორებისათვის, განსაკუთრებით, ქალაქებს გარეთ, სადაც ტურიზმის განვითარების პოტენციალი ყველაზე მაღალია; ტურიზმის სფეროში განათლების სისტემის დახვეწა და საგანმანათლებლო პროგრამების ხელმისაწვდომობის გაზრდა ქვეყნის მასშტაბით; ახალი ტურისტული პროდუქტის შეთავაზება და არსებულის დივერსიფიკაცია; მონაცემთა შეგროვებისა და ანალიზის, ბაზრის კვლევისა და მარკეტინგული შესაძლებლობების გაუმჯობესება.

ტურიზმის ზრდა მთელ მსოფლიოში განპირობებულია კარგი პოლიტიკური კურსის გატარებით. მთავრობებმა, კერძო სექტორმა და არაკომერციულმა დაწესებულებებმა უნდა იმუშაონ ერთობლივად, იმისთვის, რომ იყვნენ ლიდერები მდგრადი ტურიზმის პოლიტიკის შექმნაში,

რომელიც გასცდება ეკონომიკურ სარგებელს და მოიცავს ეკოლოგიურ და კულტურულ ინტერესებსაც. მოგზაურობისა და ტურიზმის ამ კონტექსტში განხილვა, ადგენს ნორმებს. პოლიტიკოსებს უნდა ესმოდეთ, რომ არსებობს მრავალ-მომცველი სტრატეგიის განვითარების საჭიროება პირობების შესაბამისად. პოლიტიკოსები კარგად უნდა იყვნენ გათვითცნობიერებულნი ბაზრის ტენდენციებში და საკმარისად მოქნილნი, რათა დაარეგულირონ სტრატეგიული გეგმები სწრაფად ცვალებად საბაზრო ძალების ფონზე. ამიტომ პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება ახალი ტურისტული დაგეგმარების პერიოდში მთლიანად უნდა მოიცავდეს ტურიზმის კომპლექსურ ბუნებას და მისი განვითარების შორსმომავალ პერსპექტივებს. ტურიზმის პოლიტიკა და დაგეგმვა მისწრაფვის შესაბამისი მართვის ტექნიკის და ინსტრუმენტების, ტენდენციების განვითარებისაკენ [David, Edgell Srand Jason, Swanson, 2008:12].

„საქართველოს ტურიზმის სტრატეგია 2025“-ში დასახული განვითარების გეგმები შემდეგია: ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლების გაზრდა არსებული დონიდან (1.9 მილიარდი აშშ დოლარი) 6.6 მილიარდ აშშ დოლარამდე; დარგის მიერ მთლიან შიდა პროდუქტში შეტანილი პირდაპირი წილი უნდა შეადგენდეს 7.9%-ს; ყოველი ვიზიტორის მიერ საშუალოდ დახარჯული თანხის გაზრდა არსებული 328 აშშ დოლარიდან 600 აშშ დოლარამდე; ტურიზმში დასაქმებული პირების რაოდენობის გაზრდა დაახლოებით 90%-ით, არსებული 158,515-დან 301,284-მდე; ვიზიტის საშუალო ხანგრძლივობის გაზრდა არსებული 5 დღიდან 7 დღემდე; ტურიზმის სფეროში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების 63%-ით გაზრდა, არსებული 723 მილიონი აშშ დოლარიდან 1,178 მილიონ აშშ დოლარამდე; დასავლეთ ევროპის, აზიისა და ჩრდილოეთ ამერიკის მაღალგადახდისუნარიანი ბაზრებიდან ვიზიტორთა რაოდენობის გაორმაგება.

დასკვნა. ტურიზმი კომპლექსური დარგია, რაც განპირობებულია იმით, რომ ტურისტული პროდუქტი იქმნება მრავალი დარგის რთული ურთიერთ თანამშრომლობის

შედეგად. ტურიზმთან დაკავშირებულ დარგებს წარმოადგენს ტრანსპორტი, სოფლის მეურნეობა, განათლება, კავშირგაბმულობა და ა.შ. ტურისტი, რომელიც გადაწყვეტს ტურისტული პროდუქტის მოხმარებას იყენებს, დაჯავშნის სისტემებს, ტრანსპორტს, განთავსდება სასტუმროში, მოინახურებს კვების პროდუქტს სასმელებს, იყენებს დაზღვევის სისტემას, მონახულებს ტურისტული დანიშნულების ადგილს და ა.შ. ტურისტული პროდუქტის სირთულე და კომპლექსურობა იწვევს ტურიზმის ეკონომიკაზე გავლენის შეფასების სირთულეს. ტურიზმის პოლიტიკამ უნდა უზრუნველყოფს ტურისტული აქტივობებიდან მიღებული შედეგების მაქსიმიზება და განვრცობა სხვადასხვა სფეროზე. კერძოდ, ხელი შეუწყოს, როგორც ტურიზმის განვითარებას, ასევე, მომიჯნავე დარგების აღმავლობას, ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმებას, შემოსავლების ზრდას, ადგილობრივი პროდუქტის რეალიზებას, ეკონომიკური აქტივობების ხელშეწყობას სხვა დაკავშირებულ სექტორებში. ამავე დროს პოლიტიკის მიზანია შესაძლო უარყოფითი ეფექტების შეზღუდვა, როგორცაა, გარემოზე უარყოფითი ზეგავლენა, დანიშნულების ადგილების გადატვირთვა, ხმაური, ქუჩების გადატვირთვა, დანაგვიანება და ა.შ.

მთავარი ამოცანაა შემუშავდეს და განხორციელდეს გეგმა, რომელიც მდიდარ ბუნებრივ და კულტურულ რესურსებს მსოფლიო დონის ტურისტულ პროდუქტად და უნიკალური შთაბეჭდილებების მიღების შესაძლებლობად აქცევს. მნიშვნელოვანია განვითარების ხედვა, როგორ ამცირებს სიღარიბეს, წაახალიებს დასაქმებას, ინფრასტრუქტურის შექმნას, თუმცა ზრდა არ უნდა ხდებოდეს გარემოს ხარჯზე, რადგან საბოლოო ოჯახში გარემო ისევე როგორც კულტურული მემკვიდრეობა ბუნებრივი კაპიტალია ტურიზმის სექტორისათვის. ტურიზმი უნდა ატარებდეს მდგრად ხასიათს და თავისი ბუნებით უნდა იყოს დამზოგავი. გასათვალისწინებელია ის ფაქტი, რომ გაეროს მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის (UNWTO) მიერ მიმდინარე წელი მდგრად წელიწადად არის აღიარებული.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. გელდენერი, ჩ. რითჩი, ბ. (2013). საფუძვლები - პრაქტიკა თეორია, ბათუმი.
2. საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია, 2016 წლის ანგარიში.
3. საქართველოს ტურიზმის სტრატეგია 2025, (2015). საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო, თბილისი.
4. ტურიზმის ქარტია, (1994). აღიარებულია საქართველოს პარლამენტის 1994 წლის 25 იანვრის დადგენილებით.
5. ქათამაძე, დ. ქათამაძე, გ. (2013). საერთაშორისო ტურიზმი, ბათუმი.
6. David L. Edgell Srand Jason T. Swanson, (2008). Tourism Policy and Planning, Yesterday, today and tomorrow.
7. Evans, N. G. Campbell, D. Stonehouse G. (2003). Strategic Management for Travel and Tourism, Burlington, Butterth-Heinemann.
8. www.gnta.ge
9. www2.unwto.org
10. www.wttc.org

STRATEGIC TRENDS IN TOURISM DEVELOPMENT

MAIA AZMAIPARASHVILI

Doctor of Agricultural Sciences, Associated Professor of European University, Georgia

KEYWORDS: STRATEGIC ASPECTS, TOURISM POLICY, INTEGRATION, DEVELOPMENT, SUSTAINABILITY

SUMMARY

The work focuses on strategic aspects of tourism development, some of the development of international tourism in Georgia and modern trends. Political decision-making during the new tourist planning, the complex nature of tourism and the long-term perspective of its development should be included. Tourism should be sustainable and must be mixed with nature. There is a tendency of a significant increase in visitors from EU countries: Poland, Germany, France. Georgia has long been dependent on its neighboring countries because the recognition of Georgia in these countries is high. The arrival of these countries is relatively inexpensive and

takes a little bit of time. But in a new era when 60% of the world's traffic is on airways, there is no improvement in air traffic in the country, challenging challenges in aviation, and the right management is necessary to manage the processes. In 2016, the 19% growth is confirmed by the fact that Georgia is a tourist model. However, the questions remain on how this development affects people and their well-being. Following visualization, you need to develop the pace of development. There are important challenges. Georgia should work on new markets, especially in the direction of Asia and the Middle East markets, to accentuate Chinese, Japanese, Korean, Malaysian Thai and Singapore.